

De nieuwe kleren van keizer Roel

Jarenlang kon Roel Pieper zich profileren als de IT-goeroe van Nederland. Maar met de ineensstorting van de Nieuwe Economie en hightech-bedrijven als Lernout & Hauspie dreigt de reus van zijn sokkel te vallen. Een onderzoek: hoe Pieper miskleunde met zijn voorspellingen, als 'een blind paard' investeerde in dotcoms en dubieus handelde als commissaris.

Door Stan de Jong

Je moet maar lef hebben. Ruim een maand geleden mocht Roel Pieper in de media zijn nieuwe investeringsfonds Favonius Insight Ventures - genoemd naar een zeilboot die hij met zijn vader bezat - aanprijzen. De bekende internetondernemer had er weer zin in, verkondigde hij. Ondanks het feit dat hij de afgelopen jaren een spoor van failliete dotcom-bedrijven achter zich heeft gelaten. Kritische vragen daarover wuifde hij weg: allemaal gezeur van slechte verliezers.

Gezeur? Misschien kan de IT-miljonair (ondanks een halvering van zijn vermogen is hij volgens Quote goed voor 75 miljoen) zich een paar bleeders meer of minder veroorloven. Maar tal van aandeelhouders en investeerders, verleid door het charisma van de ziener, zullen daar minder makkelijk over denken.

Al enige jaren gedraagt Pieper zich als de Emile Ratelband van de Nieuwe Economie. Waar Ratelband mensen aanspoort over gloeiende kooltjes te lopen, spoort Pieper hen aan om in risicovolle internetstartups te investeren. Alleen vergeten de twee te vermelden dat je daarbij lelijk je voetzolen (of je spaargeld) kunt verbranden. Tjakka!

Kosten, winsten en andere pietluttigheden

Roel Pieper. Alleen al bij het horen van de naam vallen sommigen in katzwijn. Als vanzelf komt dan een aantal steekwoorden uit het geheugen naar boven. Miljonair. Whizzkid. Of: gewezen kroonprins van Cor Boonstra. Ook vaak gehoord: supernetwerker. Dat laatste is niet overdreven, want de commissariatenverzamelaar staat op 'jij' en 'jou' met de groten uit het bedrijfsleven, zoals de computermiljardairs Bill Gates (Microsoft) en Charles Wang (Computer Associates) en met de fine fleur van de vaderlandse politiek, onder wie minister Annemarie Jorritsma van Economische Zaken.

Een brok dynamiet, dat is Pieper. Ondanks zijn lengte moet hij een van die zeldzame mensen zijn die in staat zijn in een vliegtuig te leven. De workaholic, die vloeiend Duits, Frans en Engels spreekt, reist wat af. Als het niet is om in grand hotels aan zijn netwerk te bouwen, dan is het wel om ergens de heilsleer van de Nieuwe Economie te bezingen. O ja, nog zo'n steekwoord: internetgoeroe.

Maar wie, nog natollend van dit duizelingwekkende CV, met de man in zee wil gaan, doet er verstandig aan even navraag te doen bij de schuldeisers van omgevallen technologiebedrijven als Stonehenge, Lernout & Hauspie en Ring Rosa. Zij hebben heel andere associaties bij de naam Pieper. Bij hen komen de volgende steekwoorden bovendrijven: belangenverstrengeling en onzorgvuldig toezicht.

Illustratief voor de aparte taakopvatting die Pieper er als commissaris op na houdt, is de zaak-Ring Rosa. Op 31 augustus diende voor de Amsterdamse rechtbank een kort geding tussen Job Bruggeman, oprichter van Ring Rosa, en de curatoren van dit failliete internet-telecombedrijf. Bruggeman eiste dat de curatoren hun 'lastercampagne' tegen hem zouden staken. De curatoren zouden de voormalige directeur een boef hebben genoemd. En dat pikte die niet.

Ter verdediging zei Bruggemans advocaat onder meer: "Het lijkt wel of Ring Rosa een eenmansbedrijf was. De curatoren hebben het alleen op Bruggeman voorzien. Maar hoe zit het met de andere vier bestuurders en de vijf commissarissen?"

Goede vraag.

In februari 1998, vlak voor de beursgang, werd Roel Pieper binnengehaald als president-commissaris van Ring Rosa. Het keurmerk Pieper moest Ring Rosa de nodige geloofwaardigheid (en financiën) geven. De opzet slaagde. Op de eerste handelsdag in juni van dat jaar maakte het aandeel op de Amsterdamse startersbeurs NMAX een doldriest sprongetje van 18 naar 40 gulden. Het zou meteen het laatste hoogtepunt van Ring Rosa zijn.

Het was het inmiddels overbekende Nieuwe Economie-verhaal: groeien, expanderen in het buitenland, investeren, nog meer groeien en uit alle macht proberen de omzet te verhogen. Op zoiets pietluttigs als de kosten, laat staan de winstgevendheid, werd niet gelet.

Begin 1999 werden door Bruggeman voorbereidingen getroffen voor een fusie met een Brits bedrijf. Dat werd Pieper en mede-commissaris Bodo Douqué, die ook fortuin had gemaakt in de IT, te gortig. Maar de twee werden overruled door de drie andere commissarissen. "Een fusie? Over mijn lijk!" riep Douqué, die het geld 'met bakken' de deur uit zag gaan. En hij stapte op. Maar Pieper bleef zitten. Naar eigen zeggen omdat hij de zaak niet in de steek wilde laten. Anderen, onder wie Douqué, vermoeden dat Pieper zich ten opzichte van Philips, waar hij een jaar tevoren was aangetreden als vice-president, geen gezichtsverlies kon permitteren.

Een hulpactie met een bijsmaakje

Pieper als 'commissaris in oorlogstijd' - het zou geen verstandige keuze blijken. Na het vertrek van Douqué ging het verder bergafwaarts met Ring Rosa. Niettemin werd in november 1999 nog naar buiten toe de mededeling gedaan dat de Ring-groep over het jaar 1999 break-even zou draaien. "Zeer opmerkelijk," aldus de curatoren. Het verlies zou uiteindelijk bijna 13 miljoen euro bedragen. Aandeelhouders en schuldeisers kregen wel vaker een verkeerde voorstelling van zaken voorgeschoteld: ook in 2000 werden geregeld rooskleurige berichten door het management afgegeven. Van een scherp toezicht door de commissarissen, onder leiding van Pieper, was zacht gezegd geen sprake.

Op 6 april 2001 gebeurde dan het onvermijdelijke. De Raad van Commissarissen van Ring Rosa verleende aan het bestuur - Bruggeman was een jaar eerder aan de kant gezet - toestemming om surseance van betaling aan te vragen. Meestal betekent dit dat een bedrijf spoedig op de fles gaat. Desondanks verschaftte een groep aandeelhouders twee dagen later, op instigatie van Bruggeman, een lening van 1,3 miljoen euro aan de vennootschap. Een zogenaamde 'hulpactie'. Pikant is dat enkele commissarissen, onder wie Pieper, behoorden tot de leningverstrekkers. Dat is niet verboden, maar het is wel een riskante verstrengeling van belangen. Een commissaris van een beursgenoteerde onderneming dient zich naar Nederlandse maatstaven van behoorlijk bestuur te onthouden van het actief beleggen in dezelfde onderneming; hij is er immers voor het toezicht op het bestuur. Dat vereist een hoge mate van onafhankelijkheid.

Nog ernstiger wordt de zaak als we de voorwaarden waaronder de lening werd verschaft onder de loep nemen. Het noodlijdende Ring moest maar liefst een rentepercentage van tussen de vijftig en honderd procent betalen. Als zekerheid voor deze wurglening werd bovendien een onderpand op de intellectuele eigendomsrechten - het meest waardevolle deel van de onderneming - gevestigd. Zo'n onderpand gaf de kredietverschaffers, onder wie dus Pieper, een bevoorrechte positie bij een faillissement. Anders gezegd: wanneer Ring Rosa zou bezwijken - en daar zag het naar uit - zouden de

overige schuldeisers naast de 'kroonjuwelen' grijpen en ernstig worden benadeeld. Voor mogelijke overnamekandidaten zou het ontklede Ring waardeloos worden. Reden voor de curatoren om het pandrecht met een beroep op de Faillissementswet, die dergelijk handelen verbiedt, met een actio pauliana te vernietigen; een besluit dat de lenersgroep nu aanvecht.

Is Pieper zo naïef geweest dat hij zich voor het karretje van de omstreden Bruggeman liet spannen? Of wilde hij in het zicht van een faillissement vooral zijn eigen belang - Pieper had privé honderdduizenden euro's in Ring Rosa gestopt - veiligstellen? Van dat laatste heeft het wel de schijn.

'Roel, Roel, hoe kun je nu zo dom zijn?'

Kennelijk ziet Pieper in dat hij dubieus heeft gehandeld. In een interview met het economisch weekblad FEM/De Week van 1 september distantieert hij zich van Bruggeman en de lenersgroep en neemt hij afstand van het pandrecht. Pieper beweert in het interview: "Ik wist niets van dat onderpand. Dat heb ik ook al moeten uitleggen aan de curatoren."

Maar dit wordt door investeerder Mike Vredegoor weersproken. "Pieper probeert zijn blazoen schoon te poetsen. Hij spreekt niet de waarheid. Ik heb hem die dag gebeld en alle details over dat pandrecht uitgelegd. Er waren vier getuigen bij aanwezig." Een van die getuigen was Job Bruggeman, die de lezing van Vredegoor bevestigt.

Volgens Vredegoor wist Pieper 'donders goed' waar hij mee bezig was. "Bij BitMagic heeft hij ook een dergelijk pandrecht bedongen als zekerheid voor een lening." BitMagic? Ja, nog zo'n dotcombedrijfje dat sneefde onder de torenhoge ambities. Michiel Frackers, een van de oprichters van BitMagic, vertelt dat in december 2000 een groep investeerders, onder wie Pieper, een overbruggingskrediet verschaftte aan het omtuimelende internetbedrijf. Als onderpand werden ook hier de intellectuele eigendomsrechten op de technologie gevestigd. Pieper was op dat moment lid van de board of directors van de Amerikaanse moedermaatschappij, zeg maar commissaris. De curator van BitMagic laat weten de zaak uit te pluizen.

Geconfronteerd met deze feiten gooit Pieper het ineens over een andere boeg. FEM/De Week zou hem verkeerd hebben geciteerd, hetgeen de betrokken journalisten overigens stellig weerspreken. ("Ik kan me zijn uitspraak nog goed herinneren. Dat pandrecht was nu juist de crux van het verhaal," zegt een van hen.) Pieper zegt nu dat hij helemaal nooit afstand heeft genomen van de lening aan Ring Rosa (alleen van de groep leners) en dat zijn handelen 'in de zakenwereld volstrekt normaal' is.

Maar daar denken niet alleen de curatoren anders over. Vredegoor: "Roel mist kennis van de Nederlandse verhoudingen. Daardoor maakt hij onnodig brokken. Als hij wist dat Ring Rosa op een faillissement afstevende, had hij als commissaris nooit in die lening mogen participeren. Misschien is hij niet te kwader trouw, maar hij moet niet gaan jokken."

"Ik was er niet bij, maar naar wat ik er achteraf van heb vernomen, riekt het naar belangenverstrengeling," vindt ook Douqué, ex-commissaris van Ring Rosa. "Kijk, ik mag Roel graag; hij is een flamboyante man, met veel dynamiek. Maar soms denk ik: Roel, Roel, hoe kun je nou zo dom zijn? Bij hem gaat het dóen voor het denken. Het is bij Roel actie om de actie."

En Ring Rosa staat niet op zichzelf. Bij minimaal twee andere bedrijven kunnen vraagtekens worden gezet bij de wijze waarop Pieper als commissaris opereerde: Stonehenge en Lernout & Hauspie. Over die zaken straks meer.

Eerst de vraag: hoe is het mogelijk dat een bovengemiddeld intelligente man als Pieper - want dat is hij - dergelijke strapatsen uithaalt? Is de roem hem naar het hoofd gestegen? Of is hij al die jaren ten onrechte op een voetstuk geplaatst?

Zagen aan Boonstra's stoelpoten

Voor de beantwoording van die vragen moeten we terug naar februari 1998. Het is het moment waarop Nederland kennismaakte met het fenomeen Pieper, die toetrad tot de Raad van Bestuur van Philips als beoogde opvolger van Cor Boonstra. Alleen al qua postuur een imposante verschijning: 1.99 meter lang, wilskrachtige kaaklijn, een schouderpartij waar een American-footballplayer zich niet voor hoeft te schamen. Een Nederlander met on-Nederlandse allure. Voor die tijd hadden weinigen van Pieper gehoord. Alleen in de computervakbladen circuleerde geregeld zijn naam. Pieper, konden we lezen, was gepromoveerd ingenieur, succesvol oud-basketballer en fervent zeiler. Een geboren winnaar, die vroeger al het slimste jongetje van de klas was. Geen gevoelstype, maar een kille rekenaar die genadeloos op zijn doel afgaat. Zijn faam had hij verworven als chief executive officer van de buitenlandse computerbedrijven Unix Systems Laboratories, UB Networks en Tandem. Een echte turnaround manager: hij snoeide met harde hand in de ondernemingen om ze klaar te maken voor de verkoop. Daarbij vergat hij ook zichzelf niet. Met de verkoop van Tandem aan de Texaanse dozenschuiver Compaq stak hij naar schatting 73 miljoen gulden in zijn zak. Afijn. Het was op een house-warming party bij Bill Gates dat Roel kennismaakte met ene Cor van Philips. Liefde op het eerste gezicht. Cor Boonstra was diep onder de indruk van de IT-reus. Bovendien had het kwakkelende technologieconcern behoefte aan een vent die de indruk maakte al met één been in het volgende millennium te staan. Bij Philips waren de verwachtingen hooggespannen toen de nog maar 41-jarige IT-miljonair aantrad. Pieper ging van Philips een powerhouse maken. Hij zou de supervisie dragen over zowel de strategie als de technologie. Kortom: een alleskunner. Pieper was er de man niet naar om dit weinig realistische beeld bij te stellen. Integendeel. Op zijn visitekaartje liet hij 'senior vice-president' zetten. Gewoon vice-president, zoals zijn voorgangers zich noemden, was kennelijk niet imponerend genoeg. Het had een teken aan de wand moeten zijn. Nog geen jaar later was het overhaast gesloten sprookjeshuwelijk tussen Cor en Roel alweer over. Waarom Pieper het zo kort uithield bij Philips? Daarover zal het laatste woord wel niet zijn geschreven. Zelf liet der Macher doorschemeren dat zijn dynamische aanpak niet paste bij de stroperige bedrijfscultuur van het concern. Maar op het hoofdkantoor deden andere verhalen de ronde, zo blijkt uit dagbladartikelen uit die periode. Pieper zou weinig tijd besteden aan bepaalde taken; zo verdomde hij het om Philips-vestigingen in Azië of Zuid-Amerika te bezoeken. Te druk had hij het met andere zaken, waaronder zijn commissariaten. Zijn visie op het bedrijf werd als onbesuisd ervaren. Ook opereerde de tweede man te solistisch en was het gezaag aan Boonstra's stoelpoten tot ver buiten Brabant te horen. Opvragen van referenties had de Philips-top voor een deceptie op dit laatste punt kunnen behoeden: ook bij Compaq was het ego van Pieper te groot om in de schaduw van topman Eckart Pfeiffer te leven. Ook daar was hij weer snel, binnen vier maanden, van het toneel verdwenen.

Een kwart van de rijksbegroting voor IT!

Wie denkt dat Pieper, na de smadelijke aftocht bij Philips, een toontje lager ging zingen, vergist zich. Op de hoge golven van de internethype, die met de beursgang van World Online in maart 2000 zijn hoogtepunt beleefde, zeilde Roel mee. Wat héét: hij was de grote roerganger. Tegen wie het maar horen wilde, stak hij de loftrompet over de Nieuwe Economie af. En wie wilde het niet horen? Een symposium was geen symposium als Pieper niet was geweest. In zijn visie was Nederland een modderig karrenspoor dat rap moest worden omgebouwd tot een achtbaansnelweg. Kijk toch eens, orakelde hij dan, hoe de Amerikanen dat aanpakken.

Ondertussen was in Den Haag doorgedrongen dat er iets als internet was uitgevonden. Toen ook nog het begrip 'Nieuwe Economie' viel, werden de politici een tikkeltje zenuwachtig. Gingen ze de boot missen? Hans Wijers, minister van Economische Zaken, toonde zich dan ook uiterst vatbaar voor de grootse vergezichten ('Een kwart van de rijksbegroting voor IT!') die Pieper schilderde. Op 11 februari 1998 annonceerde de minister - met Pieper op de achtergrond - Twinning: een 'incubator' (broedplaats) voor internetstartups. Die zouden met door de overheid verstrekt kapitaal, apparatuur en onderdak een vliegende start krijgen. Niemand anders dan Pieper werd benoemd tot commissaris en voorzitter van het Twinning-netwerk. Ja, Holland sprak een woordje mee. Silicon Valley in de polder. Van die kreten.

Wie in november 2001 de balans van Twinning opmaakt, moet concluderen dat er weinig eitjes in de kraamkamer zijn uitgekomen. Laat staan dat het malse kippetjes zijn geworden. Daarentegen is het aantal miskramen niet meer op de vingers van één hand te tellen. Via het afvoerputje van de bedrijvenbroedplaats zijn inmiddels vele miljoenen subsidie (lees: belastinggeld) weggespoeld.

Op de werkwijze van Pieper c.s. was veel kritiek te horen. In augustus 2000 kwamen onderzoekers van KPMG Nolan Norton & Co met een onthutsend rapport. De financieel-administratieve organisatie van Twinning deugde niet; zo was de snelheid waarmee bedrijven geld erdoor joegen (de burnrate) schromelijk onderschat. Ook met het toezicht was het erbarmelijk gesteld. De commissarissen zouden niet voldoen aan een aantal minimumeisen van behoorlijk bestuur; een kwartaal lang was de Raad van Commissarissen onbereikbaar.

Piepers reactie was kenmerkend: de krentenwegers van KPMG hadden er niets van begrepen. "Ze hebben ernaar gekeken alsof het een divisie van, laten we zeggen, Unilever betrof," verzuchtte hij in het Algemeen Dagblad. "Ze gingen bij wijze van spreken het aantal boekhouders tellen, erg old economy..."

Kennelijk schrok KPMG zo van alle commotie, dat zij, na gesprekken met bestuur en toezichthouders van Twinning, al in november aan hun opdrachtgever (het ministerie van EZ) konden melden dat de in oktober 'genomen maatregelen naar tevredenheid waren'. Een verbazingwekkend snelle verbetering, vond ook Marius Jonkhart, die in juni was opgestapt als commissaris en her en der liet weten dat hij de eerdere conclusies van het adviesbureau volledig onderschreef. "De zaken waren structureel niet op orde."

Telkens had Pieper wel weer een excuus voor zijn falen. Ofwel had men in het kikkerlandje geen verstand van Nieuwe Economie, ofwel de markt zat een beetje tegen. Nooit lag het aan Pieper zelf.

Bodo Douqué: "De Grote Pieper kan het nooit fout doen. Roel mist het vermogen tot zelfkritiek. Maar wat wil je? De man was in Nederland totaal onbekend, en ineens werd hij door topondernemers en ministers met open armen ontvangen. Hij zat in een vakgebied dat ontzettend boomed, werd binnengehaald als redder van Philips, ja, van het vaderland. Roel genoot van die aandacht. Op zich menselijk. Maar in die tijd heeft hij waarschijnlijk zijn hoofd verloren."

"Als internetstrateeg en -goeroe is Pieper zwaar overschat," zegt journalist Paul Teixeira, die Pieper sinds 1987 kritisch volgt. "Op een origineel idee heb ik hem zelden of nooit kunnen betrappen. Maar ja, als je maar vaak genoeg te horen krijgt dat je geweldig bent, ga je er op een gegeven moment zelf in geloven."

Volgens Teixeira valt de media op dit punt veel te verwijten. In het algemeen hebben journalisten weinig sjoerge van techniek, constateert hij. Sterker, ze lijden aan technofobie. De gang naar de welbespraakte Pieper - 'de man die Bill Gates zo aan de telefoon krijgt' - is dan snel gemaakt. Of het nu om hardware, software of internet gaat: Pieper heeft er verstand van. Iedereen is kennelijk vergeten dat hij in het verleden vooral bedrijven heeft gesaneerd, weinig heeft opgebouwd.

"Pieper was eenoog in het land der blinden," zegt Teixeira. "Bij gebrek aan Bill Gatesen en Larry Ellisons (topman van Oracle - red.) kwamen hier

allerlei mensen van de tweede rang bovendrijven. Veel van die zogenaamde goeroes hadden een track record waar je je vraagtekens bij kon zetten. Maar weinigen gingen eens uitzoeken waar Nina Brink, Maurice de Hond en Roel Pieper nu eigenlijk hun status aan te danken hadden."

Van settop boxen de dingen die voorbijgaan...

Achteraf praten is altijd makkelijk. Toch moet worden vastgesteld dat weinig voorspellingen die de Ziener uit Vlaardingen deed, zijn uitgekomen. Zo beweerde Pieper dat we aan de vooravond stonden van de couch commerce Consumenten zouden voortaan vanuit hun luie stoel via internet hun aankopen doen. Maar de werkelijkheid is dat zelfs in de bakermat van de nieuwe economie, de Verenigde Staten, minder dan één procent van de detailhandel via internet loopt. Boodschappen worden nog altijd gewoon met lullige winkelwagentjes in lullige winkelcentra gedaan.

Een andere voorspelling van Pieper was dat het wapen (internet via mobiele telefonie) een hoge vlucht zou nemen. Binnen twee à drie jaar zouden GSM-telefoons met internetaansluiting gratis ter beschikking worden gesteld, vertelde hij in december 1999 aan Trouw. Maar inmiddels is het hoogst onzeker of wapen überhaupt wel levensvatbaar is. Dit jaar heeft de grootste mobiele-telefonieonderneming Vodafone zijn handen afgetrokken van het netwerk. Gezien de enorme schuldenlast waar ook KPN onder gebukt gaat - het bedrijf investeerde miljarden in UMTS-frequenties - is het wel heel onwaarschijnlijk dat mobieltjes in de toekomst gratis worden weggegeven. De laatste tijd zijn GSM'etjes trouwens alleen maar duurder geworden.

Nog een stokpaardje van Pieper: de samensmelting tussen televisie en computer (of internet) zou het helemaal gaan maken. In de korte tijd dat hij bij Philips aan de touwtjes trok, wilde Pieper een fors deel van de investeringsstroom ombuigen naar de fabricage van zogenaamde settop boxen. Die kastjes zijn nodig om internet op TV te ontvangen. Maar ook op dit vlak is de praktijk weerbarstig gebleken.

Consumenten zitten nog niet echt te springen om digitale TV. Er is geen softwarestandaard, en de inhoud is onduidelijk. De noodlijdende kabelaar UPC heeft onlangs het eigen TV-station stopgezet, omdat Microsoft de software niet leverde. In Engeland timmert SKY Digital aan de weg; het abonneebestand groeit, mede doordat deze satellietzender de decoders gratis weggeeft. Als settop boxen al een succes worden, dan, zo luidt de verwachting, zal het een markt met lage marges worden waar vooral Taiwanese en Zuid-Koreaanse fabrikanten garen bij spinnen. Achteraf bezien is het dus maar verstandig dat Boonstra de ambities van zijn tweede man op dit gebied destijds fors heeft ingetoomd.

Ondanks alles is er één partij die heilig in de 'visionair' Pieper blijft geloven: de politiek. De overheid schakelt hem graag in als er iets met de woorden 'techniek' en 'toekomst' voorbijkomt. Zo mocht Pieper zitting nemen in de adviesgroep die gaat over de kilometerheffing ofwel 'mobimiles'. Afgelopen jaar nam minister Netelenbos van Verkeer & Waterstaat afstand van de idee via tolpoortjes de files te bestrijden. Kilometerheffing was de methode van de toekomst. Er was slechts één probleem, vond ook de Tweede Kamer: waren er voldoende waarborgen voor de privacy? En toen werd Pieper naar voren geschoven.

"Ik vind het een schande dat Pieper voor dat onderzoek is gevraagd," zegt internetjournalist Francisco van Jole. "Het is zoiets als de paus vragen een onderzoek te doen naar de vraag of God bestaat. De uitkomst stond van tevoren vast: natuurlijk zou kilometerheffing mogelijk zijn zonder dat de privacy in het geding komt. Pieper is nu eenmaal een heilige gelover in de gedachte dat techniek alles overwint."

In zijn deels op internet verschenen boek Blink (over de opkomst en ondergang van BitMagic) doet Van Jole verslag van een ontmoeting tussen hemzelf,

BitMagic-baas Michiel Frackers en Roel Pieper, die wordt aangeduid als Eigenheimer. In een zakenhotel in de buurt van Schiphol hadden ze een powerbreakfast met de tycoon, omdat die nu eenmaal de 'wereld van het grote geld kent'. Een echte ondernemer is Pieper namelijk niet, vindt Van Jole. "Eerder is hij een makelaar in coalities die handig gebruikmaakt van zijn netwerk." Onder de indruk van diens visionaire gaven is Van Jole evenmin. "Op symposia, waar ik hem nog wel eens ontmoet, komt hij wel altijd heel zelfverzekerd over. Logisch, want zijn reputatie is voor het grootste deel gestoeld op het gegeven dat hij overtuigend succes kan uitstralen."

Ome Roel investeert op de automatische piloot

Eind jaren negentig zinderde het nog van optimisme over de mogelijkheden die internet de samenleving bood. In die tijd kwam de term 'nieuwe economie' op: er zou een economie ontstaan die niet langer onderhevig was aan conjuncturele grillen, maar vanwege de nieuwe technologie alleen nog maar zou groeien en bloeien. Wie de protagonisten van dit gedachtegoed hoorde, kon maar tot één conclusie komen: als je niet als de wiedeweerga je spaargeld van de bank haalde en in 'iets met internet' investeerde, was je gek. Of had je geen geld op de bank.

Eerlijk is eerlijk. Ook de 'goeroes' zelf lieten zich als investeerder niet onbetuigd. Geheel volgens het Amerikaanse credo 'put your money where your mouth is' pompten ze miljoenen in internetbedrijffjes. Pieper moet zich hebben gevoeld als een kind dat met een jaar zakgeld in een snoepwinkel wordt losgelaten. Hij stak zijn geld in tussen de veertig en vijftig startende ondernemingen. Inmiddels weten we dat hij als venture capitalist (verstrekker van risicokapitaal) bepaald geen gelukkige hand had. Zelfs als we de tegenvallende marktomstandigheden in rekening nemen, is de lijst mislukkingen indrukwekkend: Stonehenge, BitMagic, Ring Rosa, Qokka Sport, Paper X en - recent - Yournews.

"De wijze waarop Pieper zijn geld investeerde, bijna op de automatische piloot, was absurd," zegt computermiljonair Douqué, die ook wel eens starters de helpende hand reikt. "Pieper heeft als een blind paard geïnvesteerd. Hij dacht dat hij Guus Geluk was. De resultaten zie je nu. Niemand die hem in toom hield, want hij had alleen jaknikkers om zich heen."

Kijk, suikeroompje spelen kan iedereen. Maar venture capitalist is gewoon een vak, meent Douqué. Een vak dat Pieper niet verstaat. "Het vergt een goede beoordeling van mensen en van de slaagkans van initiatieven. Je moet op de lange termijn kunnen denken en bedrijven ook in moeilijke tijden kunnen bijsturen. Maar daar is Roel veel te wild voor."

Wat de methode-Pieper is? Die kan aldus worden samengevat: als-het-maar-snel-gaat. Dat begint al bij het beoordelen van een businessplan. Pieper verlangt van de startende entrepreneur de spreekwoordelijke elevator pitch: je stapt samen met Pieper in de lift, drukt op de knop voor de zeventiende verdieping, en voor je bij de bovenste etage komt, moet je je plan aan hem zien te verkopen. De weldoener, overtuigd van zijn analytische gaven, beslist als de lift stopt.

Voor het uitbouwen van een bedrijf mist Pieper al helemaal het geduld. En de tijd. Want de spreading van zijn aandacht over het aantal bedrijven waarin hij participeert, gaat natuurlijk ten koste van de energie die hij in elk bedrijf afzonderlijk kan steken. Talloos zijn de anekdoten over de moeite die het kost met de zakenman in bonis tot een afspraak te geraken. Vergaderingen moeten haastje-repje worden gehouden tussen twee vluchten door op luchthavens of - toen hij daar nog werkte - op het hoofdkantoor van Philips. Kennelijk kon dat tussen de bedrijven door. Maar erger is misschien wel dat Pieper zijn afspraken niet altijd nakomt.

Of je trekt de stekker eruit

We schrijven juni 2000. Op de Polarisavenue in Hoofddorp gaat een golf van opwinding door de zaal als Roel Pieper zijn entree maakt. De 'chairman of the board' van Stonehenge is speciaal ingevlogen om de algemene aandeelhoudersvergadering toe te spreken. Zich bewust van het momentum steekt Pieper zijn kin naar voren, en doet hij de volgende mededeling: Insight Capital, de New Yorkse venture capitalist waar hij sinds december 1999 partner is, en belast is met de Europese investeringen, heeft besloten twintig miljoen dollar in het internet-telecombedrijfje te pompen.

In de zaal klappen afgezanten van grote investeringsmaatschappijen en een handvol gefortuneerde oud-zakenlieden hun handen blauw. Als president-commissaris Pieper zijn volle gewicht achter Stonehenge zet, dan zal het wel goed komen met hun investeringen, redeneren ze. Alsof het nog niet feest genoeg is, wordt later op de dag het aantreden van Edzard Koole aangekondigd. Koole is ook partner van Insight Capital en zal tijdelijk de functie van chieft financial officer bij Stonehenge vervullen.

Directeur Ton Akkerman herinnert zich: "We waren daar zeer verguld mee. Als de Amerikanen zelfs een financiële man bij ons neerzetten, hadden ze wel een enorm vertrouwen in de toekomst van Stonehenge."

Nu, ruim een jaar later, is Ton Akkerman bezig een nieuw bestaan op te bouwen. Iets met exportbevordering. Zijn geesteskind Stonehenge is failliet. En volgens Akkerman is daar een belangrijke oorzaak voor aan te wijzen: Pieper heeft zijn toezegging nooit gestand gedaan.

"Najaar 2000 zijn binnen het bestuur enkele pittige gesprekken gevoerd," vertelt Akkerman. "Pittig, ja, want die twintig miljoen dollar kwam maar niet. In de zomer had Pieper ons nog bezworen dat het goed zou komen. Hij wachtte alleen nog op een 'yes' uit New York."

Maar het verlossende jawoord komt niet. Na veel geduw en getrek maakt Insight later nog wel vier miljoen dollar over. Te weinig om het voortbestaan van Stonehenge te rekken. Omdat Insight niet over de brug komt, haken ook andere potentiële investeerders af. De curatoren buigen zich inmiddels over de afwikkeling van de boedel.

In een reactie laat Pieper weten dat Insight Capital nooit heeft toegezegd dat twintig miljoen zou worden geïnvesteerd in het bedrijf. Het zou gaan om een bedrag tot twintig miljoen, op voorwaarde dat ook andere investeerders meededen. Maar deze weergave van de feiten ontlokt aan Akkerman een homerisch gelach. "In april, mei en juni zijn de toezeggingen door Pieper gedaan en later zijn ze nog eens bevestigd. Het ging om een bedrag van twintig miljoen, en het was niet voorwaardelijk. Het bewijsmateriaal ligt bij de curatoren."

Pas in september, toen de zaak er blijkbaar voor Insight anders voor stond, werd dit omgezet in een voorwaardelijke investering van zestien miljoen, die in vier tranches zou worden betaald. Zoals gezegd: een daarvan werd overgemaakt. Piepers voormalige collega, de Amerikaanse commissaris Kevin Sara, bevestigt de lezing van Akkerman.

Saillant is dat vorig jaar nog een andere Akkermans pittige gesprekken met Pieper voerde. Deze Albert Akkermans was directeur/oprichter van Gamegate, een bedrijf dat spelletjes voor websites ontwikkelde. In december 1999 had Gamegate, dat een beursnotering nastreefde, dringend behoefte aan krediet. Met Insight Capital werd de principe-afsprake gemaakt dat, in ruil voor een minderheidsbelang, een investering van 'ettelijke miljoenen gulden' zou worden gedaan.

In mei 2000 vergaderde Akkermans in de mondaine Amerikaanse wintersportplaats Aspen (Colorado) met kopstukken van Insight, onder wie Roel Pieper. Op 7 juli tekende Pieper een letter of intent. Alles leek in kannen en kruiken. Er zou alleen nog het gebruikelijke boekenonderzoek plaatsvinden. Maar gaandeweg kwamen er signalen dat de toegezegde investering niet zou komen. Op 4 september 2000, in een suite van het Londense Savoy Hotel, zeeg Akkermans' dromenrijk definitief ineen. Pieper trok die dag plotseling zijn toezegging

in. Hij mompelde iets over de boekhouding. Een verhaal dat Akkermans niet wilde en nog steeds niet kan geloven. "Ik wil niet beweren dat de boekhouding perfect was, maar ze was zeker niet zodanig dat de investering niet kon worden gedaan." Pieper houdt vol: "De informatie was te rooskleurig gerepresenteerd." Hoe dit zij: ook bij Gamegate is inmiddels de stekker eruit getrokken.

Hoe Pieper in zijn eigen goocheltruc verstrikt raakte

Nog steeds breken Akkerman en Akkermans zich het hoofd over de vraag waarom Pieper op zijn schreden terugkwam. Liet Insight zijn 'man in Europa' stikken vanwege het feit dat in het najaar achtereenvolgens de markt voor internet- en telecombedrijven in de VS in elkaar stortten? Of waren ze hem om een andere reden beu?

Volgens Quote was al in de zomer van vorig jaar duidelijk dat de Amerikanen genoeg hadden van Piepers 'tomeloze borstklopperij', zeker gemeten naar de prestaties die er tegenover stonden. "Zijn status binnen het fonds was tanende." En: "Deals waarvan Pieper de letter of intent al had ondertekend werden nietig verklaard," schrijft het zakenblad, dat iemand van Insight aan het woord laat die meent dat Pieper te solistisch opereerde.

Zowel Akkerman als Akkermans vermoedt dat Pieper al in de zomer op een zijspoor was gezet door de bazen in New York. Albert Akkermans (Gamegate): "Achteraf heb ik gehoord dat op het moment dat Pieper de letter of intent tekende, zijn bevoegdheid om investeringen in Europa te doen al was ingetrokken."

Ton Akkerman (Stonehenge): "Op een gegeven moment kregen we twijfels en vroegen we: Roel, mag Insight Europa hier wel alleen over beslissen? Ja hoor, no problem, antwoordde hij dan steeds."

De vergaderingen van de Raad van Commissarissen van Stonehenge moeten vorig jaar op een absurdistisch toneelstuk hebben geleken. Want daar zat Stonehenge dan met een president-commissaris die tevens de belangen behartigde van een Amerikaanse venture capitalist die maar niet met dollars over de brug kwam. "Roel had verschillende belangen," zegt Akkerman. "Op zich was hij daar eerlijk in. Op vergaderingen zei hij dan: jongens, ik zet nu even een andere pet op. Maar eigenlijk was de constructie onwerkbaar."

En Pieper droeg nog een derde pet. Als particulier investeerder had hij een jaar daarvoor ongeveer een half miljoen gulden in Stonehenge gestopt. Maar hoe objectief was eigenlijk de wijze waarop Pieper met de portemonnee van de Amerikanen zwaaide? Zou bij hem niet de verleiding hebben bestaan de miljoenen dollars die hij in Europa beheerde, richting bedrijven te sluizen waarin hij zelf investeerde?

"Het was nogal ongelukkig," wil iemand van Insight in New York wel toegeven. "Ik zou het zelf niet doen, want je hebt de schijn van belangenverstrengeling tegen." Of Pieper om die reden is teruggefloten van het Europese beleggingsfront, wil hij niet bevestigen. Duidelijk is wel dat Insight Capital inmiddels de handen van Pieper heeft afgetrokken. "Piepers investeringen waren geen succes. Afgezet tegen zijn grote mond staken de resultaten nogal schril af," sneert de Amerikaan. Wanneer hij verneemt dat HP/De Tijd nog wat andere 'zaakjes' rond Pieper uitzoekt, vraagt hij: "Kunt u mij, please please, dat artikel opsturen?"

Ondertussen zitten Akkerman en Akkermans met de gebakken peren. "Pieper heeft mij nooit zijn excuses aangeboden," zegt Ton Akkerman van Stonehenge. "Eigenlijk verbaast me dat niet eens. Hij is geen man die fouten erkent. Dat past niet bij zijn karakter en zijn reputatie als succesvol internetondernemer. Pieper kijkt liever vooruit dan naar zaken die mislukken. Na mij de zondvloed, redeneert hij. Niet zo netjes, maar ik zit niet meer op zijn verontschuldigheden te wachten. Ik koop er toch niets voor."

Adviseren bij de firma List & Huichel

Uit het voorafgaande zou het beeld kunnen oprijzen van een man die door een mengeling van naïviteit en grootheidswaan zichzelf is voorbijgehouden. Misschien is dat een te positief beeld. Pieper is ook iemand die goed voor zichzelf zorgt. De schoorsteen van zijn kapitale villa in Aerdenhout (geschatte waarde: twaalf miljoen) moet nu eenmaal roken. En de aanschaf van die tachtig voet lange schuit van het merk Swan (acht miljoen ex BTW) sloeg ook een aardig gat in de huishoudelijke begroting.

In België hebben ze in elk geval weinig medelijden met de vrije val die de Hollandse internetgoeroe heeft ingezet. Dat heeft alles te maken met het Ieperse spraaktechnologieconcern Lernout & Hauspie, inmiddels beter bekend als de firma List & Huichel, waar Pieper zijn magiërskunsten weer eens moest vertonen.

Al jaren wordt spraaktechnologie gezien als de heilige graal van de nieuwe economie. Stel je toch voor: als je nou zou kunnen 'praten' tegen computers. Hoewel de toepassingen vooralsnog beperkt zijn gebleven tot enkele specialistische terreinen (zoals de medische wereld), geldt spraakherkenning nog steeds als een potentiële kaskraker. En uitgerekend het in de West-Vlaamse kleigrond verstopte L&H was een van de paradepaardjes. Inderdaad: wás. Enkele weken geleden viel definitief het doek over het hightech-bedrijf. Op 21 oktober 1999 werd Pieper benoemd tot vice-voorzitter van de Raad van Bestuur van L&H. Een functie die te vergelijken is met die van een commissaris in een Nederlands beursgenoteerd bedrijf. Zoals we eerder zagen, was het ook nu de bedoeling dat Pieper de Grote de geloofwaardigheid van het bedrijf zou opkrikken. Bij zijn aantreden was Pieper ouderwets optimistisch: "L&H will be the company that leads the market into the new millennium."

Insiders trokken toen al hun wenkbrauwen op bij de keuze van Pieper voor deze Vlaamse reus. Oprichters Jo Lernout en Pol Hauspie hadden in België een nogal beduimelde reputatie. In zijn boek De spraakmakers deed de Vlaamse journalist Piet Depuydt al in 1997 een boekje open over de handel en wandel van het duo. Er was sprake van wapenhandelaren, van schimmige geldschietters en listige constructies. Maar goed, op het moment dat Pieper aantrad, ging het op de beurs - L&H stond genoteerd op de Amerikaanse Nasdaq - crescendo. En niemand minder dan Bill Gates had de Vlaamse ondernemers miljarden toegestopt.

In de Raad van Bestuur zou Pieper zich gaan bezighouden met strategie en moest hij met zijn 'internationale ervaring' het relatienetwerk van L&H opkrikken. Minder bekend is dat hij tegelijkertijd werd aangesteld als parttime-consultant van het management. Zijn adviseursfunctie zou Pieper nog wel eens duur kunnen komen te staan. Dat een toezichthouder van een beursgenoteerd concern zo nauw betrokken is bij het management, wekt bevreemding. Helemaal gezien de loop der gebeurtenissen, die er al toe hebben geleid dat zowel Lernout, Hauspie als Bastiaans enige tijd in voorarrest in een Vlaamse cel moest doorbrengen wegens beschuldigingen van fraude.

Ge kunt naar uw franken fluiten, Pieper!

In de zomer van 2000 ging het snel mis met L&H. De zaak kwam aan het rollen door een artikelenreeks in The Wall Street Journal. Er waren spookfirma's in Azië; in Korea waren miljoenen dollars om obscure redenen uit de boeken gehouden. Al gauw bleek er veel meer te zijn gesjoemeld. Grootste boosdoener waren de Language Development Centres (LDC's) die licenties van L&H inkochten. Achteraf bleken die vooral te zijn opgezet om kunstmatig de omzet (en daarmee de beurskoers) op te krikken.

Nadat de malversaties aan het licht waren gekomen, vond in de top van Lernout & Hauspie een bloedbad plaats. Op 9 november 2000 schoof Pieper door van vice-voorzitter naar voorzitter van de Raad van Bestuur. Er waren nog 'goede kansen' voor L&H, vertelde hij aan NRC Handelsblad, en, voegde hij eraan toe,

hij voelde zich nu eenmaal 'het best in underdogsituaties'. Samen met de nieuwe directeur John Duerden presenteerde Pieper vlak daarna een 'herstelplan'. Een plan waarover de latere puinruimer Philippe Bodson zou zeggen dat het 'uitblonk in oppervlakkigheid'.

Opnieuw bleek Pieper niet de ruige zeebonk die hij voorwendde te zijn, maar een zondagszeiler. Op 18 januari 2001 - nog geen drie maanden nadat hij als voorzitter van de Raad van Bestuur was aangesteld - trok hij de deur van het concern achter zich dicht. Bij zijn aftreden bestond hij het nog wel om te zeggen dat hij L&H keurig naar een surseance had geleid. Dat vond hij een hele prestatie; een opmerking waar Vlaanderen zich nu nog om bescheurt.

In een telefonisch interview met het Algemeen Dagblad vertelde Pieper voorts dat de hele gang van zaken hem nogal had overvallen. "Het was een slagveld van moeilijke ontdekkingen." Pardon? Pieper was toch, naast lid van de Raad van Bestuur, consultant van het topmanagement? Was hij dan niet op de hoogte van de gang van zaken rond de LDC's? Wat behelsde eigenlijk dit consultantenschap? "Ik deed een paar klusjes," meldt Pieper ons nonchalant. Tja. Het is maar wat je gewend bent. Een van die 'klusjes' was het voeren van onderhandelingen over de overname van Dragon Systems, de belangrijkste Amerikaanse concurrent van L&H. Op 28 maart 2000 kreeg die megadeal zijn beslag.

Zeker is dat de Nederlander aardig voor zijn werkzaamheden betaald kreeg. Corneel Ryde van het Belgische Deminor, dat optreedt namens elfduizend gedupeerde aandeelhouders, zegt te weten dat Pieper nog voor 'ettelijke miljoenen franken' aan vorderingen heeft openstaan bij L&H. Op de laatste vergadering van aandeelhouders in juni liet directeur Bodson echter weten dat over 'vermeende arbeidsrechtelijke aanspraken van Pieper een minnelijke schikking is getroffen, die geen financiële impact heeft op de vennootschap'. Vlaams managersjargon voor: ge kunt naar uw franken fluiten, Pieper.

Op dit moment loopt bij de Ieperse rechtbank een strafonderzoek tegen vier ex-bestuurders van L&H, onder wie de twee oprichters. De aanklachten zijn valsheid in geschrifte, insider trading, koersmanipulatie, emissiebedrog en een onzorgvuldige boekhouding. Namens de aandeelhouders heeft Deminor zich burgerlijk partij gesteld. Dat wil zeggen: wanneer de rechter bewezen acht dat overtredingen van het strafrecht schade hebben opgeleverd, komen de aandeelhouders met 'civiele' eisen tot schadevergoeding.

Als het aan Deminor ligt, moet ook Pieper bloeden. "Pieper kan niet stellen: ich habe es nicht gewusst," vindt Ryde. "Hoe je het ook wendt of keert, het toezicht is volstrekt onvoldoende geweest. Pieper had als bestuurder een onderzoeksplicht. Hij heeft de jaarrekening over 1999 goedgekeurd, maar nu blijkt dat een groot deel van de omzet op drijfzand was gebaseerd."

Net als in Nederland zijn in België bestuurders persoonlijk aansprakelijk voor wanbeleid. Ryde: "Pieper zal wellicht beweren dat hij er zelf is ingeluisd door het management, maar zeker gezien het feit dat hij het management persoonlijk consulteerde, was hij vermoedelijk op de hoogte van de wanpraktijken. En we hebben het niet over marginale bedragen die zijn vervalst, maar over 85 procent van de omzet! Wat ons betreft is Pieper aansprakelijk voor onbehoorlijk bestuur."

Op het kantoor van HP/De Tijd zegt Pieper dat 'u er met de feiten volledig naast zit'. Hij zou niet op 21 oktober 1999 zijn aangetreden bij L&H, maar pas op 5 juni 2000, vlak na zijn benoeming. Een cruciaal verschil, meent hij. Kort daarna barstte de berichtgeving over de fraude los. Pieper: "Ik was juist degene die orde op zaak ging stellen."

Maar zijn verweer maakt weinig indruk op Ryde. Inderdaad, Pieper werd benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders op 5 juni. Maar naar Belgische wetgeving is het zo dat bestuurders eerst door coöptatie kunnen worden aangesteld, waarna de aandeelhoudersvergadering, die slechts eens per jaar bijeenkomt, de benoeming bekrachtigt. Het officiële persbericht van L&H van 21 oktober 1999 ('announced today that it has named mr Roel Pieper...')

laat aan duidelijkheid weinig te wensen over. Met geen woord wordt gerept van een latere indiensttreding. Een zegsman van L&H voegt daar fijntjes aan toe: "We gaan natuurlijk niet een persbericht op 21 oktober versturen als iemand pas ruim een half jaar later begint."

En de goeroe, hij draafde door

Hoewel de rechtszaken rond Lernout & Hauspie nog wel enige tijd in beslag zullen nemen, is één ding duidelijk: Pieper zit in de puree. Dat weerhoudt hem er niet van om op de oude voet door te gaan. Voor een 'briljant technoloog' heeft hij niet bepaald een steile leercurve. Naast hoogleraar E-commerce aan de Universiteit Twente is hij nog altijd lid van de Raad van Bestuur van Computer Associates, een van de grootste softwarebedrijven ter wereld, en investeert hij - al dan niet via zijn Favoniusfonds - in tal van bedrijven. Ondertussen vindt hij ook nog de tijd om de wereldgemeenschap te redden van het terrorisme en om columns in Het Financieele Dagblad te schrijven.

In deze columns laat Pieper zich gelden als iemand die superieur het geknoei in het Nederlandse bedrijfsleven analyseert. Zo schrijft hij in september: "Bekend zijn de omstandigheden waaronder veel jonge bedrijven (-) de afgelopen anderhalf jaar het loodje hebben gelegd. Natuurlijk is het onmogelijk een gezond businessmodel te formuleren als eenzijdig de aandacht uitgaat naar markt- en omzetgroei en een 'gouwe ouwe' als winstgevendheid wordt veronachtzaamd." En: "Vanzelfsprekend leidt ongecontroleerd investeren (-) vroeg of laat tot problemen."

Op de analyse valt weinig af te dingen. Alleen komt hij veel te laat en vergeet Pieper te vermelden dat hij zelf een van de flagrantste voorbeelden van die onbezonnenheid is. Dat de hoogleraar in zijn stukje en passant de commissarissen van het supermarktconcern Laurus een gebrek aan toezicht verwijt, is helemaal het toppunt. Inderdaad: je moet maar lef hebben. |